

Voorwoord

Dit rapport bevat het jaarverslag van de Stichting TOPOS, het architectuurcentrum Maastricht, over het kalenderjaar 2010. Na een periode van geen of beperkte activiteiten in 2008 en 2009, is TOPOS vanaf 2010 weer springlevend en heeft het weer de (belangrijke) plaats in het architectuurdebat in de brede zin van het woord in Maastricht ingenomen. Een nieuw bestuur en een nieuw samengestelde Raad van Advies (Programmaraad) heeft kans gezien om 2010 tot een succesrijk jaar te maken. In dit verslag wordt melding gemaakt van alle activiteiten en initiatieven die gedurende 2010 hebben plaatsgevonden. Bovendien wordt door middel van een reeks van bijlagen aangetoond hoe dat is gebeurd. Alles samen rechtvaardigt een en ander de conclusie dat TOPOS in Maastricht weer springlevend is.

Dit neemt niet weg dat er nog wensen ongerealiseerd zijn gebleven. Deze hebben te maken met de beperkte financiële armslag van TOPOS. Wanneer de middelen daarvoor toereikend zijn, wil TOPOS graag beschikken over een eigen ruimte, waar alle activiteiten kunnen worden geconcentreerd en wil TOPOS ook een (parttime) kracht kunnen aanstellen voor alle dagelijkse activiteiten.

Namens het bestuur bieden wij u met genoegen ons jaarverslag 2010 aan.

Maastricht, 31 december 2010.

Voorzitter, Prof. dr. Nico Nelissen

Secretaris, Hilde van Dijk

Inhoud

1. Algemeen

Doelstelling

Stand van zaken

Positie

Locatie

2. Bestuurlijke zaken

Bestuur

Raad van Advies (Programmaraad)

3. Doelgroepen

4. Publiciteit

Affiche, kerstkaart, Nieuwsbrief, reminder

Website

Pers

5. Financiën

Stimuleringsfonds architectuur

Gemeente Maastricht

Sponsoren

Vrienden van TOPOS

6. Programma: 'Transformatie: een stad op een kruispunt van wegen'

Crisis in corporatieland

Maastricht: van groei in kwantiteit naar groei in kwaliteit?

Herstructurering van Maastricht-West

De geheime agenda van de A2 tunnel

Muziek in de timmerfabriek

Het tweede leven van de architectuur

Duurzaam bouwen: het creëren van nieuwe kwaliteiten

Victor de Stuersprijs oeuvrelezing

Hoe experimenteel is experimenteel bouwen?

Excursie Leuven

7. Slot

Bijlagen

Bijlage 1. Strategienota

Bijlage 2. Voorbeeld TOPOS Nieuwsbrief

Bijlage 3. Voorbeeld reminder

Bijlage 4. Affiche

Bijlage 5. Kerstkaart

Bijlage 6. Enkele artikelen uit kranten

1. Algemeen

Doelstelling

De doelstelling van TOPOS is het onder de aandacht brengen van een zo breed mogelijk publiek van architectuur, stedenbouw en landschap in de ruimste zin van het woord. TOPOS wil de belangstelling voor (lokale) architectuur vergroten en verbreden. Door kennis over architectuur en stedenbouw te verspreiden en de discussie daarover te bevorderen wil TOPOS de totstandkoming van kwalitatief goede architectuur en stedenbouw stimuleren. Door uiteenlopende activiteiten te organiseren, wil TOPOS een breed platform voor de kennis, het inzicht, de discussie en het debat zijn op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit in Maastricht en omgeving. Een groot aantal projecten is gericht op lokale vraagstukken op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit. TOPOS wil actief het architectuurklimaat in Maastricht in positieve zin bevorderen.

Stand van zaken

Gedurende 2010 is TOPOS als een feniks uit het as herrezen. In september 2009 is een nieuw bestuur aangetreden en is ook de Raad van Advies (Programmaraad) van nieuw bloed voorzien. Vanaf 1 januari 2010 is TOPOS weer bijzonder actief geweest. Er zijn (hernieuwde) contacten gelegd met de beroepsgemeenschap van architecten, met het gemeentebestuur van Maastricht, met sponsors en met instanties die soortgelijke doelen nastreven, zoals de ABM, de ABK, de Jan van Eyck-academie en NaiM-Bureau Europa. TOPOS is nog ijverig op zoek naar een vaste locatie en probeert het netwerk van vrijwilligers uit te breiden. TOPOS hoopt op niet al te lange termijn voldoende middelen te hebben om een parttime coördinator te kunnen aanstellen. Het beleid is gebaseerd op een strategienota, die als bijlage is toegevoegd (Bijlage 1).

Positie

TOPOS vervult een belangrijke, en nog verder te ontwikkelen rol wat betreft de informatieverstrekking, de opinievorming en het debat over architectonische en ruimtelijke kwaliteit in Maastricht. TOPOS vervult die rol als onafhankelijke stichting, wat betekent dat ze zelf geen mening over deze zaken formuleert, maar een platform biedt waarop de zo-even genoemde functies vorm en inhoud krijgen. Er is een tamelijk breed palet van activiteiten ontwikkeld, waarbij elk onderdeel een eigen rol en betekenis heeft in het kader van het sensibiliseren van de Maastrichtse bevolking in het algemeen en relevante doelgroepen in het bijzonder voor architectonische en ruimtelijke kwaliteit.

Locatie

TOPOS organiseerde haar activiteiten bij Coffeelovers De Annex op Plein 1992 te Maastricht. De bijeenkomsten werden op de maandagavonden gehouden van 20.00 – 22.30 uur. De accommodatie bij Coffeelovers voldoet aan de te stellen eisen. TOPOS zorgde zelf voor de

plaatsing van audiovisuele apparatuur. Het streven blijft erop gericht om over een eigen ruimte te beschikken. TOPOS wil daarover met de gemeente Maastricht van gedachten wisselen.

2. Bestuurlijke zaken

Bestuur

Het bestuur van TOPOS was gedurende 2010 als volgt samengesteld:

Voorzitter: Prof. dr. N.J.M. Nelissen, em. hoogleraar

Secretaris: Hilde van Dijk

Penningmeester: W. Heuts, financieel deskundige

Lid: Jos Kramer, architect

Lid: Bas van der Pol, architect

Lid: Camiel Kruchten, volkshuisvestingsdeskundige (sinds 01-04-2010)

Lid: Niek Bisscheroux (tot 01-11-2010)

Het bestuur kwam in 2010 3 x bij elkaar. Tijdens de vergaderingen werden de gebruikelijke bestuurlijke onderwerpen besproken, zoals de stand van zaken, het jaarprogramma, bijzondere activiteiten, financiële stand van zaken, bestuurssamenstelling, samenstelling Raad van Advies, sponsors, Vrienden van TOPOS, enzovoort.

Raad van Advies (Programmaraad)

Voorzitter: Bas van der Pol, architect

Lid: Peter de Ronde, stedenbouwkundige

Lid: Jan Houwen, landschapsdeskundige

Lid: Peter Vandenboorn, architect

Lid: Jos Kramer, architect

Lid: Claire Fraats, woningbouwdeskundige

Lid: Lotte de Moor, studente ABK (sinds 01-06-2010)

De Programmaraad kwam in 2010 3 x bij elkaar om het jaarprogramma op te stellen, het lopende programma te evalueren en het nieuwe jaarprogramma te formuleren.

3. Doelgroepen

TOPOS richt zich op een breed publiek. Dit brede publiek bestaat uit architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, interieurarchitecten, onderzoekers, theoretici/historici, studenten beroepsopleidingen, bestuurders provincies, bestuurders gemeenten, beleidsmakers, politici, welstandsorganisaties, corporatiebestuurders, beleggers, projectontwikkelaars, algemeen publiek, bewonersorganisaties, buurt- en wijkverenigingen, schooljeugd, ckv-leerlingen, lokale en regionale architectuurcentra, particuliere

opdrachtgevers. Specifieke onderdelen zijn gerelateerd aan verschillende specifieke publieksgroepen.

4. Publiciteit

Affiche, kerstkaart, Nieuwsbrief, reminder

TOPOS beschikt over een bestand van postadressen en e-mailadressen. Dit bestand is opgebouwd uit adressen van architecten en aannemers uit de omgeving van Maastricht, de gemeente Maastricht, omliggende gemeenten, woningbouwverenigingen, scholen, culturele organisaties en andere geïnteresseerden. Aan het begin van het jaar is een affiche met het jaarprogramma gedrukt, als ook een kerstkaart met de data en titels van de lezingen. Affiches zijn verspreid over de stad opgehangen, vooral op adressen waar veel Maastrichtenaren komen. De kerstkaarten zijn aan ruim 600 potentieel geïnteresseerden gestuurd. Aanvullend zijn er voor elke afzonderlijke activiteit TOPOS Nieuwsbrieven verstuurd (Bijlage 2). Kort voor aanvang van de activiteit werd nog een reminder per email verstuurd (Bijlage 3). Op het affiche (Bijlage 4), de kerstkaart (Bijlage 5), Nieuwsbrief en reminder werden standaard alle activiteiten vermeld, als ook de namen en logo's van de sponsors (waaronder het Sfa).

Website

TOPOS heeft een eigen website: www.toposmaastricht.nl. Deze informeert alle geïnteresseerden in organisatorische, strategische en inhoudelijke zaken die bij TOPOS aan de orde zijn. De website biedt informatie over wat TOPOS is en wat zijn activiteiten zijn. De website zal periodiek worden opgeschoond en aangevuld.

Pers

De lokale, regionale en landelijke pers wordt via een (post en e-) mailing op de hoogte gesteld van de activiteiten. Bij een aantal activiteiten is telefonisch contact opgenomen met de (plaatselijke) media om informatie te verstrekken of om een redacteur uit te nodigen voor een bijeenkomst. De regionale krant De Limburger heeft aan vrij veel Toposactiviteiten aandacht besteed. Dit gebeurde vooral door middel van artikelen waarin het aan de orde gestelde onderwerp van breder commentaar werd voorzien (Bijlage 6). Het weekblad De Ster besteedde ook geregeld aandacht aan TOPOS door vooral aspecten van 'human interest' te benoemen. In media als Week in / Week uit werden de Toposactiviteiten steeds aangekondigd.

5. Financiën

TOPOS is wat betreft haar financiën afhankelijk van bijdragen van anderen. De belangrijkste bronnen van inkomsten van TOPOS zijn: subsidie van het Stimuleringsfonds voor de Architectuur, een subsidie van de gemeente Maastricht, bijdragen van sponsors en inkomsten uit bijdragen van de Vrienden van TOPOS.

Stimuleringsfonds architectuur

Voor het jaar 2010 heeft TOPOS van Sfa een bijdrage gekregen van Euro 20.000, waarvan 80% direct ter beschikking is gesteld. Daar dit bedrag niet toereikend was om het gehele programma (samen met andere inkomsten) te kunnen uitvoeren, zijn onderdelen van het voorgenomen programma geschrapt. Dit neemt niet weg dat TOPOS toch een coherent

programma heeft kunnen aanbieden dat door de deelnemers bijzonder positief is gewaardeerd, getuige de vele positieve reacties.

Gemeente Maastricht

Hoewel naar aanleiding van een gesprek met de verantwoordelijke wethouder wat hogere verwachtingen waren gewekt ten aanzien van de financiële bijdrage van de gemeente Maastricht aan het jaarprogramma 2010 van TOPOS, is een bijdrage ontvangen van Euro 2.000. Het voornemen is om in contact te treden met het nieuw aangetreden college van burgemeester en wethouders en de hoogte van bijdrage van gemeentezijde aan de orde te stellen.

Sponsoren

TOPOS heeft kans gezien om in tijd van een jaar meerdere sponsors aan zich te binden. Gedurende het jaar 2010 waren de volgende instanties sponsor van TOPOS:

- Architecten aan de Maas Maastricht – Rotterdam Euro 1.000,=
- Architectenbureau Jo van de Staay Maastricht Euro 200,=
- Van de Hoek - Coenegracht – Kromwijk Architectuur Stedenbouw Landschap Maastricht Euro 500,=
- iNeX Architecten Maastricht Euro 500,=
- SATIJNplus Architecten Born Euro 750,=
- Romaes Maastricht Euro 250,=
- Formani Holland Euro 500,=
- Frencken Scholl Architecten Maastricht Euro 500,=
- Gulikers Architecten Euro 500,=
- Continu, Detachering en Werving & Selectie Euro 500,=

Vrienden van TOPOS

Personen en instellingen kunnen voor een bedrag van Euro 25,= per jaar Vriend van TOPOS worden. Gedurende 2010 hebben zich 14 Vrienden van TOPOS aangemeld.

6. Programma

Het programma van TOPOS richtte zich in 2010 op de belangrijke transformaties die in Maastricht op demografisch, stedenbouwkundig, architectonisch, bouwecologisch en (volks)huisvestelijk gebied. De stad Maastricht verkeert in een belangrijk transformatieproces. Binnen het beperkte grondgebied van de gemeente is sprake van een groot aantal partijen die claims leggen op de ruimte, zowel de particuliere als de publieke ruimte. De aantrekkelijkheid van de stad heeft te maken met de landschappelijke ligging, de kenmerkende stedenbouwkundige structuur, het rijke culturele erfgoed en de zorgvuldige inpassing van hedendaagse architectuur in het stedelijk weefsel. Door zich wijzigende demografische en sociaaleconomische omstandigheden is er sprake van wisselende animo en wisselende partijen die bij (bouw)initiatieven de leiding nemen. Hier en daar wordt gesproken van ‘krimp’. Veelal wordt dit verschijnsel als pejoratief gezien. Er worden doemscenario's gepresenteerd in de hoop en veronderstelling dat (meer) ruimte wordt gelaten voor krachten die ontwikkelingen kunnen stimuleren. De gedachte is echter, dat krimp ook anders kan worden geïnterpreteerd, namelijk als het terugbrengen van hyperactiviteit tot ‘normale’ proporties. Zogeheten krimp biedt nieuwe en andere kansen. Het doel van het jaarprogramma

was om dit nader te ontrafelen, om dit vraagstuk uit te diepen en van verschillende kanten te bekijken, als ook te illustreren op verschillende aspecten verband houdend met architectuur, stedenbouw en landschap. Met het jaarprogramma beoogde TOPOS actief bij te dragen aan opinievorming over deze voor de stad zo belangrijk verschijnselen. In Maastricht spelen de komende jaren buitengewoon belangrijke onderwerpen, zoals de ondertunneling van de A2, de bouw van Belvédère, de herbestemming van religieus en industrieel erfgoed, de toekomst van de parochiewijken, de zorg voor het jonge bouwkundige erfgoed, de ecologische grondslagen van bouwen en wonen, de huisvesting van studenten, de samenhang tussen bebouwing en landschap, enzovoort. Naast aandacht voor de lokale vraagstukken, wilde TOPOS aandacht besteden aan ontwikkelingen op nationaal en internationaal niveau die voor de architectuur, stedenbouw en landschap van Maastricht van groot belang zijn. Dit gebeurde door lezingen, debatten en ondersteunende activiteiten ook mede vanuit een breder perspectief dan alleen het lokale te bekijken en door vooral ook sprekers en dergelijke van buiten Maastricht aan te trekken.

‘Transformatie: een stad op een kruispunt van wegen’

Crisis in corporatieland

Spreker: Hugo Priemus (Em. Hoogleraar TU Delft)

Discussie: Paul Driever (Servatius) en Frans Crijns (Maasvallei)

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 25 januari 2010

Aantal deelnemers: circa 150

Midden jaren '90 vond de zogeheten 'brutering' plaats, waarna woningbouwcorporaties meer zeggenschap kregen over hun financiën en de overheidsregulering sterk verminderde. Sindsdien zijn corporaties een verwoede zoektocht begonnen naar een organisatievorm die hun financiële zelfredzaamheid combineert met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Veel corporaties verkennen de grenzen met de commerciële vastgoedmarkt om geld te genereren ten behoeve van onrendabele investeringen. De kennismaking met dit nieuwe werkgebied blijkt een lastige exercitie, getuige de diverse projecten die recent het nieuws hebben gehaald (de Campus in Maastricht, het Cruiseschip in Rotterdam). Als gevolg hiervan laait opnieuw de discussie op over het functioneren van het toezicht bij corporaties. Ondanks de afgenomen overheidsregulering bij de corporaties verlangt de politiek hulp bij de aanpak van sociaaleconomische problemen in buurten. Na de invoering van de vennootschapbelasting en de bijdrage aan het Vogelaarpotje kijkt de politiek nu opnieuw naar de corporaties om met oplossingen te komen voor de moeilijkheden op de woningmarkt ten gevolge van economische crises en krimp. Deze lezing wilde inzicht geven in de huidige rol en organisatie van woningbouwcorporaties en de dilemma's waarmee ze geconfronteerd worden. Met behulp van een discussie probeert ze antwoorden te formuleren op de vraag hoe de rol van de corporaties toekomstbestendig gemaakt kan worden en welke gevolgen dit heeft voor de ontwikkeling van onze woon- en leefomgeving.

Maastricht: van groei in kwantiteit naar groei in kwaliteit?

Spreker: Wim Derks (Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid)

Debat: Lijsttrekkers politieke partijen Maastricht

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 22 februari 2010

Aantal deelnemers: circa 160

Al eerder had TOPOS een keer een lezing georganiseerd over ‘Krimpende Steden in een Krimpende regio’. Hierin werd voornamelijk het fenomeen ‘krimp’ (structurele bevolkingsdaling) als nationaal fenomeen gesignaleerd en de invloed op het regionale beleid verkend. In de lezing die TOPOS in 2010 heeft georganiseerd, is de problematiek vooral op lokale (stedelijke) niveau in Maastricht aan bod gekomen. Inmiddels staat het onderwerp bevolkingsdaling ook bij het Rijk op de agenda: ‘Krimpen met kwaliteit, Interbestuurlijk actieplan bevolkingsdaling’, Rijk, VNG en IPO (november 2009). Het aantal inwoners daalt al in (vrijwel) alle gemeenten in Zuid-Limburg, Noordoost-Groningen en Zeeuws-Vlaanderen. Bevolkingsdaling wordt geleidelijk een steeds algemener verschijnsel in Nederland en het beleid wordt daarop aangepast. Hoe zit dat in Maastricht? Daalt het aantal inwoners al structureel? Spreken prognoses elkaar tegen? Het aantal mensen beneden de 65 jaar daalt volgens alle prognoses. Dat heeft onder andere gevolgen voor scholen, sportvoorzieningen en ruimte voor werkgelegenheid. Houdt het beleid hier al voldoende rekening mee? Hoeveel moet/kan het aantal woningen nog groeien in Maastricht? Gaan de omliggende dorpen mensen uit de stad wegzuigen om de eigen daling van het aantal inwoners te beperken? De bevolkingsontwikkeling vereist een omslag in het beleid: van groei in kwantiteit naar groei in kwaliteit. Heeft Maastricht deze omslag al gemaakt? De bevolkingsontwikkeling en de gevolgen daarvan roepen voor Maastricht veel discussiepunten op.

Herstructurering van Maastricht-West

Spreker: Frans Ziegler (architect, stedenbouwkundige, auteur en supervisor structuurvisie Malberg, auteur studie parochiewijken in Maastricht).

Aansluitend: Discussie met uitgenodigde vertegenwoordigers van gemeente en de betrokken architecten en woningbouwcorporaties (Peter de Ronde, Hari Gulikers, Huub Frencken, Peter Scholl, Claire Fraats)

Plaats: Coffeelovers De Annex

Datum: 22 maart 2010

Aantal deelnemers: circa 160

In Maastricht West is begin gemaakt met stedelijke vernieuwing in de naoorlogse ‘Parochiewijken’ Malberg, Malpertuis en Caberg. Voor de wijk Malberg heeft de gemeente stedenbouwkundige Frans Ziegler gevraagd een ruimtelijke strategie op te stellen in de vorm van een structuurvisie. Vervolgens zijn, onder zijn supervisie, alle deelplannen door verschillende partijen uitgewerkt en is men momenteel bezig met de realisatie ervan. Bij de presentatie van de structuurvisie werden met name de samenhang die tussen de plannen zou kunnen ontstaan en de vooraf bereikte consensus tussen partijen (die voor eenvoudigere procedures zou kunnen zorgen) gezien als de grote voordelen. Het plan is echter tot stand gekomen vóór de mondiale kredietcrisis en is gebaseerd op sociaaleconomische randvoorwaarden die sindsdien radicaal gewijzigd zijn. Deze lezing wilde inzicht geven in de werking van de structuurvisie voor Malberg en deze vergelijken met de ad hoc aanpak zoals die in andere wijken wordt toegepast. Door te analyseren welke partijen momenteel betrokken zijn en hoe specifieke plannen momenteel tot stand komen, is verkend hoe het plan zich moet en kan aanpassen aan veranderingen in de samenleving.

De geheime agenda van de A2 tunnel

Sprekers: Edzo Bindels (directeur West8 landschapsarchitecten, partner in Tunnelproject) en Fred Humblé (Humblé Architecten)

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 19 april 2010

Aantal deelnemers: circa 170

Binnenkort wordt in Maastricht begonnen met de realisatie van de ondertunneling van de A2 stadstraverse. Een consortium van o.a. Strukton, Ballast-Nedam, Arcadis, West 8 landschapsarchitecten en Humblé Architecten heeft de aanbesteding gewonnen met het plan 'De Groene Loper'. Hoewel de plangrenzen binnen de aanbestedingsprocedure 'hard' zijn aangegeven, zal dit sleutelproject grote invloed hebben op de ontwikkeling van de hele stad en moeten de grenzen als 'zacht' worden beschouwd. De ontwikkeling van met name Maastricht Noord-Oost (door de overheid benoemd tot een van de 40 zgn. 'Vogelaarwijken') is sterk afhankelijk van de plannen voor de A2 ondertunneling. Hoever reikt de ambitie van de plannenmakers voorbij de harde grenzen van de aanbesteding? Welke ambities hebben de visionairs, de ontwerpers van het plan, met betrekking tot het totale invloedsgebied van hun project? Welke eventuele concessies zouden deze ambities kunnen ondermijnen? Deze lezing wilde de ontwerpers van het A2-project 'De Groene Loper' de mogelijkheid bieden inzicht te verschaffen in hun 'verborgen agenda'. Zo wordt getoond wat het belang is van hun plan voor de omliggende wijken en welke kansen er in liggen opgesloten indien men bereid is tussen de regels door te lezen en over de plangrenzen heen te kijken.

Muziek in de timmerfabriek

Sprekers: Ger Rosier (Ger Rosier Architecten) en Paul Lambrechts (gemeente Maastricht)

Plaats: Coffeelovers De Annex

Datum: 17 mei 2010

Aantal deelnemers: circa 150

De Timmerfabriek, en het omliggende gebouwenensemble, gelegen in het zogeheten Belvédèregebied, is een zeer belangrijk voorbeeld van vroeg industrieel erfgoed in Nederland. Momenteel is de gemeente Maastricht in samenwerking met culturele instellingen en private partijen bezig deze gebouwen te herontwikkelen als cultuurcluster waarin vooral muziek en theater een onderdak gaan vinden. De ambities van het project zijn van begin af aan torenhoog. Zo wordt het project beschouwd als hoeksteen voor de Maastrichtse kandidatuur voor de Culturele Hoofdstad van Europa 2018 en moet het project gaan functioneren als motor voor de ontwikkeling van het grootschalige stadsvernieuwingsproject Belvédère. Daarnaast hebben de betrokken culturele instellingen en private partijen allemaal hun eigen belangen en ambities. De ontwerper van dit cultuurcluster ziet zich geconfronteerd met het huisvesten van diverse culturele instellingen in een ensemble van historische monumenten en moet opereren binnen een complex web van belangen en ambities. Deze lezing wilde inzicht geven in de waarde van dit gebouwenensemble en verkennen wat het belang is van de ontwikkeling die er momenteel plaatsvindt. Ze wilde de ontwerper laten tonen hoe hij de mix van belangen en ambities gaat vertalen in een ruimtelijke oplossing binnen de randvoorwaarden die gesteld worden door een krap budget en de monumentenstatus van de gebouwen.

Het tweede leven van de architectuur

Sprekers: Fred Humblé (als architect en stedenbouwkundige betrokken bij een groot aantal opgaven m.b.t. herontwerp van jonge monumenten) en Peter Vandenboorn (als architect met de nodige ervaring op et gebied van herbestemming van jonge monumenten).

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 14 juni 2010

Aantal deelnemers: circa 110

Maastricht is rijk aan zogenaamde ‘jonge monumenten’: gebouwen van hoge architectonische en historisch-maatschappelijke kwaliteit die nog niet oud genoeg zijn om nu officieel als rijksmonument benoemd te worden maar waarvan de verwachting is dat ze over enkele decennia wel als zodanig zullen worden aangemerkt. Veel van deze jonge monumenten worden met sloop of onvakkundige aanpassing bedreigt. De snelle verandering van onze maatschappij vraagt van deze gebouwen dat ze zich aanpassen aan de wooneisen van de huidige maatschappij of dat ze plaatsmaken voor een nieuwe generatie gebouwen. Stedenbouwkundige, architectonische, technische, maatschappelijke, functionele en historische randvoorwaarden spelen allemaal een rol in de afweging welk gebouw wel en welk gebouw niet behouden zal blijven. Als deze gebouwen als jonge monumenten worden aangemerkt, op welke manier kunnen ze dan worden aangepast aan de eisen van huidig en toekomstig gebruik en welke problemen dienen dan opgelost te worden? Welke voordelen en kansen biedt hergebruik ten opzichte van sloop en nieuwbouw? Door het tonen van aansprekende transformaties van jonge monumenten werd inzicht gegeven in de waardebeoordeling van relatief jonge bouwwerken die door een breed publiek misschien niet direct als waardevol worden beschouwd, maar zeker een tweede leven verdienen.

Duurzaam bouwen: het creëren van nieuwe kwaliteiten

Spreker: Ronald Rovers (Hogeschool Zuyd, lector gebouwde omgeving en regionale ontwikkeling)

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 20 september 2010

Aantal deelnemers: circa 110

Nu de wereldbevolking het aantal van 7 miljard bereikt, vormen diverse gelijktijdige en onderling samenhangende crises een teken dat de grenzen van wat de aarde en daarmee de mensheid aan kan, zijn bereikt: Een voedselcrisis op de wereldmarkt i.v.m. ontwikkeling van biobrandstof, klimaatcrisis als gevolg van overmatige uitstoot van CO₂, energiecrisis waarbij de transitie van olie naar duurzame energie niet snel genoeg op gang komt en de huidige financiële crisis die de gevaren van de consumptiegericht maatschappij blootleggen. Duurzame herontwikkeling van onze mondiale samenleving is noodzakelijk en lijkt *de* grote opgave van onze generatie. In het op gang brengen van duurzame ontwikkelingen manifesteert zich een tegenstelling tussen het lange termijn rendement, inherent aan duurzame ontwikkelingen, en de korte termijn visie van investeerders. Op welke manier kan deze tegenstelling overbrugd worden? In Duitsland bijvoorbeeld heeft de overheid op verschillende terreinen het voortouw genomen in het stimuleren van de ontwikkeling van duurzame technologieën, terwijl in Nederland vooral van het eigen initiatief van de bevolking veel verwacht wordt. Waar liggen de kansen en de verantwoordelijkheid van de overheid bij het op gang brengen van duurzame ontwikkelingen of kunnen we volledig vertrouwen op het bedrijfsleven en private investeringen? Deze lezing wilde de rol en verantwoordelijkheden

van overheid, bedrijfsleven, stedenbouwers, architecten en burgers bij het op gang brengen van duurzame ontwikkelingen analyseren en inzichtelijk maken.

Victor de Stuersprijs oeuvrelezing

Spreker: Prof. ir. Wim van den Bergh (architect, hoogleraar woningbouw RWTH Aachen, voormalig directeur ABK Maastricht)

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 18 oktober 2010

Aantal deelnemers: circa 110

Wim van den Bergh is al 25 jaar als architect werkzaam in de regio Zuid-Limburg. Hij is tijdens deze periode op verschillende manier actief geweest. In het onderwijs, zo was hij o.a. van 1993-2002 directeur van de Academie van Bouwkunst in Maastricht en is hij momenteel hoogleraar woningbouw aan de RWTH in Aachen. Naast zijn werkzaamheden in het onderwijs heeft Van den Bergh regelmatig gepubliceerd over o.a. Architect F.P.J. Peutz, architect Luis Barragan, The Work of John Hejduk en Architect Dom Hans van der Laan. Zijn architectonisch oeuvre heeft hij vaak in samenwerking met andere lokale architecten (bijvoorbeeld Jo Jansen) gerealiseerd. In 1999 kreeg hij de Maastrichtse 'Victor de Stuersprijs' voor moderne architectuur voor zijn project in de Capucijnenhof in Maastricht. Wim van den Bergh's uitgebreide carrière waarin hij het vak van architectuur vanuit diverse invalshoeken heeft benaderd, maakt hem dé man bij uitstek die de tijdloze rol van de architect in het komen en gaan van tijdsgebonden crises en maatschappelijke veranderingen kan analyseren.

Hoe experimenteel is experimenteel bouwen?

Sprekers: Peter de Bruin van Dynamo Architecten (NDSM loods Amsterdam) en Ineke Hulshof van Hulshof Architecten (kluswoningen Wallisblok Spangen Rotterdam).

Plaats: Coffeelovers De Annex, Plein 1992, Maastricht

Datum: 15 november 2010

Aantal deelnemers: circa 120

In Maastricht worden, ten gevolge van de vergrijzing, betrekkelijk veel seniorenwoningen gebouwd. De vele opleidingsinstituten in de stad zorgen echter ook voor een constante instroom van vaak creatieve en intelligente jonge mensen. Helaas trekken veel van deze jongeren na hun opleiding en tijdens de gezinsformatie weg uit de stad. Het krappe, nogal traditionele en relatief dure woningaanbod binnen de stad draagt hieraan bij. Wellicht kunnen bouwexperimenten de ontwikkeling stimuleren van woonvormen die zich richten op het in de stad houden van hoger opgeleide, creatieve en kansrijke jongeren. Dit zou kunnen door het creëren van woonruimte die aansluit op de wensen van specifieke groepen mensen; binnenstedelijke gezinswoningen, flexibele woningen die zich kunnen aanpassen aan veranderende gezins- en inkomenssituaties, goedkope kluswoningen, woon-werkwoningen, etc. Deze lezing wilde de rol van stedenbouw, architectuur en huisvesting binnen de problematiek van de creatieve steden analyseren. Door het toelichten van succesvolle voorbeelden van elders wil deze lezing inzicht geven in de mogelijkheden van bouwexperimenten voor het aanpassen van de woningvoorraad in Maastricht.

Jaarlijkse excursie

Toelichting: Prof. dr. Nico Nelissen

Plaats: Leuven

Datum: 16 oktober 2010

Aantal deelnemers: 35

Leuven is een stad die volop in ontwikkeling is. Zowel in de historische binnenstad, in de buitenwijken, als in de buitengebieden vinden talrijke boeiende stedenbouwkundige en architectonische ontwikkelingen plaats. Deze sterk door monumenten, bierbrouwerijen en studenten gekenmerkte stad heeft sedert de komst van burgemeester Louis Tobback (voormalig minister van Binnenlandse zaken van de Federale regering) een renaissance ondergaan. Dat is te zien in het gebied rondom het station waar een imposante (kantoren)ontwikkeling plaats vindt, verspreid over de binnenstad waar bestaande historische panden een nieuwe bestemming hebben gekregen voor onderwijsdoeleinden, cultuur en commercie, maar ook op voormalige bedrijventerreinen die omgetoverd zijn tot ensembles van voorzieningen voor de vrije tijd en op de universitaire campus waar herbestemmingen en nieuwbouw aan de orde van de dag zijn. Onlangs is het imposante Museum M naar een ontwerp van Stefan Beel geopend. Met andere woorden: Leuven heeft veel te bieden op het gebied van hedendaagse architectuur. Grote vedetten hebben daar hun sporen achtergelaten, zoals Henri van de Velde, Renaat Braem, Manuel de Solà-Morales, Samijn @ Partners, Goncalo Byrne, Van Aerschot en Verplancke, Poponcini, Lootens, bOb van Reeth, Jo Crépain, Neutelings-Riedijk, Aldo Rossi, De Gregorio en de zo-even genoemde Stefan Beel. Kortom, Leuven is een plaats die meer dan de moeite waard is vanuit een oogpunt van architectuur en stedenbouw. Tijdens deze excursie zal onze voorzitter Nico Nelissen u informeren over al deze projecten en ontwikkelingen. Het programma was als volgt:

09.00 Vertrek vanaf station richting Leuven

10.15 Bezoek Provinciehuis (Gonçalo Byrne), stadswandeling door Leuven: Stadhuis, Sint Pieterskerk, Herbestemming postkantoor, Paleis van Justitie, Tweebronnen (Henri van de Velde), binnenstedelijke woonwijk (Renaat Braem), kever (Jan Fabre), Universiteitsbibliotheek (Whitney Warren), restanten verdedigingswerken, Naamsestraat, studentenhuisvesting (bOb van Reeth), collegezalen sociale wetenschappen (Mauro Poponcini), STUK (Neutelings-Riedijk).

11.30 Bezoek Museum M (Stefan Beel) met collectie religieuze kunst, schilderkunst uit de Late Middeleeuwen en Vroege Renaissance, sociaalrealistisch werk van Meunier.

13.00 Lunch op eigen gelegenheid

14.30 Bezoek Groot Begijnhof, Campusbibliotheek Arenberg (Rafael Moneo), enkele andere gebouwen op universitaire campus, Philipssite, Sportoase (Aldo Rossi, Alfredo di Gregorio), Stationsgebouw (Manuel de Solà-Morales, Samijn & Partners; overkapping station (Philippe Samyn), herinrichting Martelarenplein, ondergrondse parking (Marcel Smets), kantoren (Jo Crépain) en enkele verspreid gelegen architectonisch interessante projecten.

17.00 Vertrek naar Maastricht

7. Slot

Bestuur en Programmaraad, als ook de deelnemers aan de activiteiten van TOPOS kijken terug op een geslaagd 2010. Dankzij de inspanning van velen en de bijdragen van allerlei

partijen wat het mogelijk TOPOS weer op de (Maastrichtse) kaart te zetten. De perspectieven voor de toekomst zijn hoopvol gestemd.

Bijlagen

Bijlage 1. Strategienota

Topos kijkt een beetje terug, maar vooral vooruit!

Strategienotitie voor 2009-2010

Inleiding

Topos, het architectuurcentrum van Maastricht, bestaat inmiddels ruim vijftien jaar. Wat in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw begon als een initiatief van enkele geëngageerde architecten, is inmiddels uitgegroeid tot een min of meer vaste waarde in de Maastrichtse organisaties die zich bezighouden met het bevorderen van de aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit van Maastricht. Een en ander is niet zonder horten en stoten gegaan. Topos heeft door een vrijwillige inbreng van velen kans gezien om ieder jaar weer een boeiend programma aan te bieden dat op een belangstelling van velen kon rekenen. Nu, ruim 15 jaar later, is het goed om vooruit te kijken en zich de vraag te stellen hoe we Topos in de toekomst moeten zien. Deze notitie heeft tot doel om kort terug te blikken, de lessen uit het verleden te benoemen en vooral om voor de komende jaren een visie en programma te presenteren. Het is met andere woorden van belang om nog een keer de vraag te stellen 'waartoe we als Topos op aarde' zijn en wat de toekomst van Topos is, dan wel dient te zijn.

Opzet strategienotitie

In deze notitie wordt kort teruggeblikt op het ontstaan en de ontwikkeling van Topos. Er wordt aangegeven wat de specifieke plaats van Topos is in het veld van organisaties die actief zijn op het gebied van het ruimtelijk kwaliteits- en architectuurbeleid in Maastricht. Er wordt een korte analyse gegeven van de factoren en actoren in de omgeving van Topos die van belang zijn voor de toekomstige positie en het toekomstig functioneren van Topos. Dit gebeurt via een analyse waarin kansen en bedreigingen, als ook sterkten en zwakten van Topos worden benoemd. Een en ander mondt uit in de fundamentele strategische vraag, namelijk waar we met Topos naartoe willen? Er worden drie modellen gepresenteerd, die alle drie een eigen koers vragen van Topos voor de komende jaren en ook een reeks actiepunten om de gewenste koers te volgen.

Ontstaan en ontwikkeling

Topos is in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw gestart als een initiatief van Niek Bisscheroux en Boudewijn Snelders om in Maastricht de aandacht voor architectuur en stedenbouw te stimuleren. De aandacht van de eerste jaren was gericht op het produceren van een (succesrijke) architectuurgids waarin vooral de ontwikkelingen van de 20ste eeuwse architectuur en stedenbouw aan de orde kwamen. Later zijn de activiteiten uitgebreid, is er een omvangrijker bestuur gevormd en is een Raad van Advies in het leven geroepen. Topos heeft toen aansluiting gezocht bij de ontwikkelingen elders in het land ten aanzien van lokale architectuurcentra. Topos heeft als gevolg van de inspanning van velen en door met allerlei partijen samen te werken kans gezien om over een langere periode een aantrekkelijk, maar bescheiden reeks activiteiten te ontwikkelen, vooral in de sfeer van lezingen en debatten. 'Ups and downs' van Topos hingen samen met de steeds weer opnieuw gesignaleerde financiële beperkingen, de grote onzekerheid over de toekomst en de wisselende animo van steeds weer andere betrokken vrijwilligers om de kar van Topos te trekken. Na vele jaren grote inzet op een tamelijk onzekere basis, komt de strategische vraag aan de orde of er voor Topos niet behoefte is aan een 'kwantsprong' om de lopende initiatieven onder te brengen in een solide organisatie met een eigen plek, een voldoende financiële basis en ook een minimale professionele bezetting waardoor Topos echt kan functioneren op een manier die Maastricht waardig is. Ervaringen met lokale architectuurcentra in den lande in gemeenten van soortgelijke grootte, suggereren een hoopvol perspectief, mits aan bepaalde condities (later te noemen succesfactoren) wordt voldaan.

Positiebepaling

Topos vervult een belangrijke rol wat betreft informatieverstrekking, opinievorming en debat over architectonische en ruimtelijke kwaliteit in Maastricht. Topos vervult die rol als onafhankelijke stichting, hetgeen betekent dat ze zelf geen mening over deze zaken formuleert, maar een platform biedt waarop de zo-even genoemde functies vorm en inhoud krijgen. Er is een beperkte reeks van activiteiten ontwikkeld met allemaal hun eigen rol en betekenis in het kader van het sensibiliseren van de Maastrichtse bevolking in het algemeen en relevante doelgroepen in het bijzonder voor architectonische en ruimtelijke kwaliteit. Topos is niet de enige 'speler' op dit veld. Ook andere instellingen dragen hun steentje bij aan het debat over de architectonische en ruimtelijke kwaliteit van Maastricht. Uiteraard is dat de gemeente die via afdelingen stedenbouw, stadsontwikkeling, bouw & woningtoezicht, als ook via de Welstands-/ Monumentencommissie actief bijdraagt aan de zorg voor de ruimtelijke kwaliteit van Maastricht. Dat zijn ook de particuliere architecten- en stedenbouwbureaus die in opdracht van initiatiefnemers (particulieren, overheid, beleggers, projectontwikkelaars, woningcorporaties en dergelijke) bouw- en stedenbouwkundige plannen ontwikkelen. Verder spelen uiteraard ook de opleidingen voor de ontwerpende en culturele disciplines een rol in de vorming

van nieuwe generaties mensen die gespecialiseerd zijn op dit gebied. Hierbij moet men denken aan de ABM (Academie van Bouwkunst Maastricht), de Jan Eyck Academie, de Academie voor Beeldende Kunsten (ABK) en de Universiteit Maastricht (faculteit Cultuur- en Maatschappijwetenschappen). Op het vlak van de voorlichting en sensibilisering van de bevolking voor architectuur speelt het Nai (Europa) een rol. Deze instelling verzorgt exposities en lezingen, waarbij gekozen is voor een positie als balkon op Europa. Tussen deze instellingen zijn er, zoals uit bovenstaande blijkt, duidelijke verschillen in doelstelling, activiteiten en programma, waardoor er eerder van een onderlinge aanvulling en versterking sprake is dan van onderlinge concurrentie. Topos heeft als architectuurcentrum, net als alle andere architectuurcentra in Nederland, tot doel om architectuur dicht bij de bevolking te brengen. De algemene gedachte is om de bevolking te sensibiliseren voor de waarde en betekenis van goede architectuur voor het leven van eenieder. De beroepsgemeenschap van architecten speelt in deze een belangrijke rol, omdat deze geacht wordt architectonisch hoogwaardige producten af te leveren die bijdragen tot een esthetisch verantwoorde en duurzame samenleving. De activiteiten van Topos zijn specifiek gericht op architectuur en stedenbouw in Maastricht en directe omgeving. De ruimtelijke en architectonische ontwikkeling van Maastricht, als mede de knelpunten en perspectieven op dit gebied staan centraal in de programmering van activiteiten van Topos.

Activiteiten

De huidige en gerealiseerde activiteiten van Topos kunnen in grote lijnen onder de volgende noemers worden gebracht:

- Presentaties
- Lezingen
- Debatten
- Excursies
- Publicaties
- Architectuurcafé

Kansen en bedreigingen

Na vijftien jaar bestaan lijkt het goed om een analyse te maken van factoren die van betekenis zullen of kunnen zijn voor het toekomstig functioneren van Topos. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen kansen en bedreigingen die vanuit de omgeving op Topos inspelen, maar ook moet daarbij aan de orde komen wat de sterkten en zwakten van Topos zijn, of in de nabije toekomst zouden kunnen zijn.

Bedreigingen

- Een mogelijke tanende belangstelling voor het onderwerp ruimtelijke en architectonische kwaliteit als gevolg van een toenemende 'vermarkting' van bouwen en wonen.
- De mogelijke verminderde aandacht van lokale besturen voor ruimtelijke en architectonische kwaliteiten.
- De beperking in de financiering van architectuurcentra door een gewijzigd rijksbeleid ten aanzien van het Stimuleringsfonds voor de architectuur.
- De afhankelijke financiële positie van Topos. Topos is afhankelijk van gelden van het Stimuleringsfonds voor de Architectuur en van projectsubsidies.
- De grote afhankelijk van de bereidwilligheid van alle betrokkenen om zich voor Topos in te zetten. Dat geldt voor het bestuur en de leden van de programmacommissie.

Kansen

- Kansen voor Topos liggen op het vlak van de stevige en gerespecteerde positie die Topos in Maastricht inneemt op het gebied van platform voor ruimtelijke en architectonische kwaliteit.
- Kansen zijn er vanwege de gunstige verhouding die er bij Topos is tussen geleverde prestaties en ingezette middelen. Voor relatief weinig geld wordt er zeer veel op hoog niveau georganiseerd.
- De bestaande positie moet worden uitgebuit en ingezet voor mogelijke verbreding van bronnen van financiering en stabilisering, c.q. verhoging van de bestaande financiële bronnen.
- Mogelijk liggen er kansen op het gebied van nadere samenwerking binnen de stad met de andere genoemde partners op dit gebied. Hierbij moet niet worden gedacht aan organisatorische versmelting, maar aan het profiteren van elkaanders activiteiten.
- Kansen kunnen ontstaan door activiteiten te koppelen aan een thema, bijvoorbeeld in relatie tot thema's die sterk in de stad spelen of een thema dat door een andere partij wordt opgepakt en in de kielzog waarvan wij als Topos zouden kunnen profiteren, bijvoorbeeld thema's die in het Bonnefantenmuseum of bij Nai aan de orde komen.
- Kansen liggen er mogelijk ook op het gebied van de organisatie van tot de verbeelding sprekende evenementen, zoals bijvoorbeeld 'Nacht van de Architectuur' of soortgelijke evenementen.
- Topos zou ook kansen kunnen benutten door de 'branding' van de stad als historische en moderne stad.
- De kansen kunnen worden benut door de relatie met de gemeente Maastricht te intensiveren.
- Er liggen ook kansen door de contacten met maatschappelijke organisaties in de stad te verbreden en te intensiveren.

- Kansen liggen er verder op het gebied van het intensiveren van de contacten met het beroepenveld, de UM (Cultuur- en Maatschappijwetenschappen), de ABM, de ABK, de Jan van Eyck Academie en de relevante opleidingen binnen de universiteit. Hier kan bijvoorbeeld aan de inbreng van stagiaires worden gedacht.
- Kansen liggen er ook op het gebied van de inschakeling van bestuursleden met een brede achtergrond en een groot contactennetwerk.

Sterkten en zwakten

Het huidige Topos heeft een specifieke structuur en werkwijze. Wat zijn de sterkten en zwakten daarvan? Voor haar functioneren is Topos afhankelijk van meerdere gremia, te weten de financiers, het bestuur en de programmacommissie.

Zwakten

- De inbreng van alle partijen, waarvan een groot deel als 'arbeid om niet' is, is volstrekt noodzakelijk om Topos daadwerkelijk te laten functioneren. Bij het wegvallen van personen in deze gremia is er meteen een zeker probleem.
- De gelden waarover Topos beschikt zijn niet toereikend om de ambities waar te maken.
- In de huidige constructie vervult het bestuur vooral de rol van sturing geven aan de financiële, organisatorische en programmatische aspecten van Topos. Het 'bemensen' van het bestuur met gezaghebbende mensen en personen die op de steun van de vakgemeenschap kunnen rekenen, is een punt van zorg.
- De programmacommissie zorgt vooral voor de sturing van de inhoudelijke kanten van de werkzaamheden van Topos. Ook hier is de 'bemensing' een punt van aandacht. Er wordt van de leden van de commissie veel gevraagd van hun tijd en energie.

Sterkten

- Topos kan bogen op zeer betrokken en tot veel inzet bereide bestuursleden en leden van de programmacommissie.
- Topos heeft lokaal een acceptabel imago.
- Topos verricht een gevarieerd en weloverwogen geheel van activiteiten.
- De activiteiten van Topos worden gewaardeerd door degenen die eraan deelnemen.
- Het aantal mensen dat aan de activiteiten deelneemt is acceptabel.
- Met een bescheiden budget wordt door Topos een reeks gevarieerde activiteiten uitgevoerd.

Succes- en faalfactoren

In Nederland bestaan tegenwoordig 47 lokale architectuurcentra, die elkaar ontmoeten bij bijeenkomsten georganiseerd door Architectuur Lokaal. Vergelijkenderwijs behoort Topos niet tot de meest actieve en meest gezaghebbende lokale architectuurcentra. Sommige architectuurcentra beschikken over een naar verhouding groot budget, een fundamentele ondersteuning door de gemeente en een dito activiteitenpakket. Andere opereren uiterst bescheiden, en een enkel centrum is zelfs 'slapende'. Uit vergelijkende analyse van de lokale architectuurcentra blijkt dat sommige factoren kritisch zijn voor het succes of het falen van deze centra. De belangrijkste succes- en faalfactoren zijn:

Gemotiveerde vrijwilligers

Het werk dat door lokale architectuurcentra wordt verricht is vrijwilligerswerk, dat wil zeggen dat mensen die actief zijn in het beroepsproces, die gepensioneerd zijn, dan wel (nog) geen baan hebben, die iets voor de maatschappij willen doen een dergelijk initiatief dragen. Wanneer deze mensen er zijn, voldoende geschoold zijn, goed gemotiveerd en veel van hun tijd aan het lokaal architectuurcentrum willen besteden, dan draagt dat bij tot succes.

Organisatie en coördinatie

In de praktijk blijkt dat lokale architectuurcentra succesrijk zijn wanneer zij mede beschikken over een solide organisatiestructuur, blijkend uit een goed samengesteld en goed samenwerkend bestuur en een creatieve en stimulerende Raad van Advies, die zich richt op de inhoud en de programmering van de activiteiten van het centrum. Voorts blijkt dat er minstens een (deeltijdse) betaalde kracht moet zijn die de coördinatie van alles verzorgt en ook het dagelijkse aanspreekpunt is van het centrum.

Ruimte

Ook het beschikken over een concreet adres, een ruimte waar het centrum is ondergebracht blijkt een succesfactor te zijn. Een goed gelegen, een voldoende grote ruimte en een voor de buitenwereld logische plek zijn voor succes van belang. Het gezicht van lokale architectuurcentra wordt in belangrijke mate ook bepaald door de zichtbaarheid in de stad. Meerder formules zijn daarbij denkbaar. In de praktijk blijkt een architectonisch tot de verbeelding sprekend gebouw het goed te doen.

Financiën

Het ligt in de reden dat zonder voldoende financiële middelen het functioneren van een lokaal architectuurcentrum ondenkbaar is. Dat is ook het Rijk duidelijk, reden om lokale architectuurcentra mede te financieren door middel van bijdragen uit het Stimuleringsfonds voor de Architectuur. Omdat het om cofinanciering gaat, zijn bijdragen van andere partijen nodig. In de praktijk blijkt dat wanneer de gemeente ook substantieel aan de financiering bijdraagt en ook het bedrijfsleven in de vorm van sponsorgelden bijdraagt dat dit tot een zodanige financiële basis leidt dat zo'n centrum actief, kwalitatief hoogwaardig, gevarieerd en innovatief kan werken.

Professionaliteit

Van lokale architectuurcentra wordt ook professionaliteit verlangd, dat wil zeggen dat degenen die bij zo'n initiatief betrokken zijn, permanent lering trekken uit ervaringen, hun oren elders te luister leggen en via benchmarking hun eigen functioneren op een kwalitatief hoogwaardiger niveau brengen. Professionaliteit waarborgt ook de stabiliteit naar de toekomst om te vermijden dat steeds weer het wiel opnieuw uitgevonden moet worden. Professionaliteit mag overigens niet leiden tot bureaucratie. Lokale architectuurcentra moeten het juist hebben van betrokkenheid, inventiviteit, originaliteit en een zekere 'wildheid'.

Strategische keuze

Topos staat voor een strategische keuze. Wat wil Topos zijn? Hierbij zijn minstens drie modellen te onderscheiden:

Model 1. Een volwaardig architectuurcentrum met eigen accommodatie, eigen coördinator, een brede reeks van activiteiten etcetera? (**maximumvariant**)

Model 2. Een faciliterende virtuele organisatie voor een lezingenreeks. (**minimumvariant**)

Model 3. Een tussenvorm, mogelijk te zien als een onderdeel van een groeimodel, namelijk starten vanuit faciliterende virtuele organisatie en kijken in hoeverre in de komende jaren gewerkt kan worden in de richting van een volwaardig architectuurcentrum. (**ontwikkelingsvariant**)

Persoonlijk denk ik dat Model 1 (maximumvariant) het ambitieniveau moet zijn. Indien blijkt dat een aantal precondities voor Model 1 niet te realiseren zijn, dan kan minstens doorgewerkt worden op basis van Model 2 (minimumvariant). Over een langere tijd verspreid zou gewerkt kunnen worden aan Model 3. (ontwikkelingsvariant)

Koers voor de toekomst

Hoe ziet de toekomst van Topos eruit tegen de achtergrond van de ontwikkeling in de omgeving, de karakteristieken van de eigen organisatie en de succes- en faalfactoren van zulke centra? In grote lijnen kan men stellen dat Topos ervoor moet zorgen dat er – mijns inziens - voldoende garanties zijn om op een kwalitatief hoogwaardige en stabiele manier te functioneren. Dit betekent dat het doel gericht is op de realisatie van Model 1. Dit betekent dan dat er ingezet moet worden op de vijf punten die in de praktijk de succesfactoren van zulke (volwaardige) centra zijn. Concreet betekent dit dat actie moet worden ondernomen op de volgende punten:

Gemotiveerde vrijwilligers

Topos moet het aantal vrijwilligers uitbreiden. Onder architecten van Maastricht en omgeving moet worden gepolst wie zich de komende jaren voor Topos wil inzetten en op welke manier. Ook moet bij een bredere groep van geïnteresseerden worden bekeken of zich daaronder mensen bevinden die als vrijwilliger aan Topos willen meewerken. Het gaat om een hele reeks van activiteiten in de zin van ideeënontwikkeling, organisatie van bijeenkomsten, verzorgen van de facilitaire onderbouwing, regelen van logistieke zaken en hand- en spandiensten van verschillend karakter.

Organisatie en coördinatie

Topos moet haar organisatiestructuur perfectioneren. Er moet een nieuw bestuur worden gevormd. Vooruitlopend daarop moet een interim-bestuur worden geformeerd van mensen die bereid zijn alles te onderzoeken dat nodig is om te kijken of er een vruchtbare toekomst voor Topos in Maastricht is weggelegd. In het bestuur zullen mensen zitting moeten hebben van naam en faam en die beschikken over een uitgebreid netwerk. Ook moeten jonge architecten die op langere termijn de dragers van Topos kunnen zijn, in het bestuur worden opgenomen om daar de klappen van de zweep te leren kennen. Een breed samengestelde Raad van Advies zal vooral het inhoudelijke programma moeten uitwerken. Verder moeten er voldoende middelen zijn om een parttime professionele kracht aan te trekken voor de dagelijkse coördinatie van het architectuurcentrum Topos.

Ruimte

Topos moet over een eigen ruimte beschikken. Er moet met spoed worden gezocht naar een bescheiden, maar wel gunstig gelegen locatie waar Topos gehuisvest kan worden. Topos moet zichtbaar zijn. Het moet een centrum zijn waar men kan binnenlopen voor informatie, waar men documenten en literatuur op het gebied van

stedenbouw en architectuur kan raadplegen, waar kleinere exposities gehouden kunnen worden en waar ook kleinere bijeenkomst kunnen worden gehouden.

Financiën

Topos moet over meer financiële middelen beschikken. De beschikbare gelden zijn ontoereikend om op een volwaardige manier een lokaal architectuurcentrum te doen functioneren. De gelden van het Stimuleringsfonds voor de Architectuur zijn ontoereikend om een voldoende breed en gevarieerd pakket van activiteiten te organiseren. Het huidige budget moet minstens worden verdubbeld om op een verantwoorde manier te kunnen functioneren en de rol te vervullen die Maastricht waardig is. Een jaarlijkse bijdrage van de gemeente is noodzakelijk. Deze kan in meerdere vormen worden verstrekt: in de vorm van een subsidie, in de vorm van huisvesting of bijvoorbeeld in een reeks projectsubsidies. Het is goed om de gemeente Maastricht te informeren over wat gemeenten van soortgelijke omvang jaarlijks bijdragen aan hun lokaal architectuurcentrum. De ervaring leert dat gelden die de gemeente in een lokaal architectuurcentrum steekt dubbel en dik terug worden verdiend, omdat Topos met vrijwilligers werkt. Van het bedrijfsleven op het gebied van bouwen en wonen mag ook een reële sponsoring worden verwacht. In Maastricht opererende projectontwikkelaars, bouwbedrijven, woningcorporaties en dergelijke moeten het belang van een lokaal architectuurcentrum inzien en er dito aan bijdragen. Ook de architectengemeenschap zelf kan een financiële bijdrage leveren door bureaus jaarlijks een bijdrage te laten leveren. Ook deze gelden, zo toont de praktijk aan, betalen zich dubbel en dik terug.

Professionaliteit

Topos moet haar professionaliteit vergroten. Dit kan door behalve als bestuur en Raad van Advies professioneel te functioneren, vooral ook door het aantrekken van een parttime professionele kracht die de dagelijkse leiding van het architectuurcentrum Topos heeft. Van deze persoon mag worden verwacht dat hij of zij vertrouwd is met de professie van architectuur en stedenbouw, dat hij of zij bekend is met de lokale situatie, gevoel heeft voor bestuurlijke verhoudingen en een daadkracht en visie heeft die verder reikt dan het alleen maar passen op de winkel.

Te ondernemen acties

Na de periode van ontstaan en groei van Topos, is nu de periode aangebroken van stabilisatie en perfectionering. Dit impliceert dat gewerkt moet worden in de richting van Model 1, waarbij Model 2 als startpunt voor de revitalisering kan worden gezien en Model 3 een tussenvorm is in termen van een groeimodel. Enkele ontwikkelingen in de omgeving van Topos zorgen ervoor dat er onzekerheid is omtrent de toekomst. Maar er is geen reden tot paniek. Topos is ongetwijfeld een erg ‘persoonsgebonden’ organisatie, dat wil zeggen dat enkele personen een grote rol spelen bij de realisatie van de doelstellingen. De vrees is gerechtvaardigd dat wanneer een of meerdere van deze personen om welke reden dan ook wegvallen, de adequate invulling van de post(en) tot organisatorische en inhoudelijke problemen kan leiden. De hoofdkoers van Topos moet blijven het sensibiliseren van alle betrokken partijen voor de ruimtelijke en architectonische kwaliteit van Maastricht. De wijze waarop Topos dit doet, kan hier en daar worden geperfectioneerd. Daartoe worden hierna enkele actiepunten opgesomd, die naar believen kunnen worden aangevuld.

Actiepunten

- Het inventariseren van vrijwilligers (onder architecten en andere categorieën) die zich voor Topos actief willen inzetten en de wijze waarop ze dit zouden willen en kunnen doen.
- Het in het leven roepen van een interim-bestuur dat de komende maanden de toekomst(mogelijkheden) van Topos in beeld brengt.
- Het denken over de invulling van bestuursposten voor Topos van de toekomst.
- Het activeren en uitbreiden van de Raad van Advies.
- Contacten leggen met de belangrijke financiers op nationaal, regionaal en lokaal niveau, met name het Stimuleringsfonds voor de Architectuur.
- Een bijdrage van de gemeente verkrijgen om professioneel te kunnen functioneren.
- Meer, en grotere sponsors interesseren voor Topos.
- Formules ontwikkelen om de sponsors intensiever bij de activiteiten van Topos te betrekken.
- Contact met college en raadscommissie intensiveren.
- Contacten met afdelingen van de ambtelijke organisatie uitbreiden.
- Het benoemen van ambassadeurs voor Topos.
- Aansluiten zoeken bij de programma's van de organisaties in Maastricht die zich ook op dit vlak bewegen.
- De architectenbureaus uit Maastricht en omgeving gericht betrekken bij de activiteiten van Topos.
- Contacten zoeken met de brede cultuursector ter ondersteuning van elkaars activiteiten.
- Het uitbreiden van de communicatie in de richting van specifieke doelgroepen.
- Het zoeken naar een geschikte locatie voor het architectuurcentrum Topos.
- Het zoeken naar een professionele parttime kracht die de dagelijkse coördinatie van het architectuurcentrum op zich neemt.

Aftasten van precondities voor het functioneren van Topos

Alle bovengenoemde acties liggen vooral op het gebied van het creëren van een solide basis om überhaupt als architectuurcentrum te kunnen functioneren. Afhankelijk van de bevindingen zal moeten worden bepaald hoe Topos de toekomst in gaat. Daarbij staat niet één enkel ideaal model voor ogen, maar zijn allerlei modaliteiten denkbaar, afhankelijk van beschikbare middelen in allerlei opzicht. Zicht op de precondities om goed te kunnen functioneren als architectuurcentrum is noodzakelijk om een verantwoorde keuze voor de toekomst te maken. De voorzitter en een of meerdere leden van het interim-bestuur zullen de komende paar maanden als informateur onderzoeken wat de mogelijkheden voor Topos in de toekomst zijn. Het interim-bestuur zal binnen enkele maanden haar bevindingen rapporteren en op basis daarvan dienen besluiten te worden genomen voor de toekomst van Topos.

Inhoudelijk programma

Dit alles laat onverlet dat op korte termijn het programma van Topos voor het komende jaar moet worden ontwikkeld. Het interim-bestuur kan in deze voorstellen aandragen. (zie programma 2009-2010)

Activiteiten 1993

Alphons Boosten: Tentoonstelling

Activiteiten 1994

Maastrichtse architectuur 1930-1960: Tentoonstelling

Activiteiten 1995

De woonhuizen van Alphons Boosten: Tentoonstelling

Activiteiten 1996

De moderne jaren vijftig en zestig: Excursie NAI

Koepelkerk 75 jaar

Nieuwbouw Waterleiding Maatschappij Limburg: Discussieavond/Publicatie

Maastricht in 2006: Politiek debat over ruimtelijke ordening

Activiteiten 1997

Architectuurgids Maastricht

Activiteiten 2002

Dag van de Architectuur

Particulier Opdrachtgeverschap

Activiteiten 2003

06-10-2003 Herstructurering en Grote Stedenbeleid: Piet Cornelissen (Directeur Woonpunt)

01-09-2003 Café-interieurs/horeca-interieurs, Trends, traditie, veranderde eisen en ontwerp: Paul Rinkens, Mathieu Bruls

Dag van de Architectuur

De nieuwe stadspoorten

03-11-2003 De strijd om het centrum: Ir. Frans Steffens, Peter de Ronde

22-11-2003 Debat: Plan Céramique geëvalueerd Céramique een ontwikkeling van 1980 tot heden.

03-12-2003 Plan Belvédère

Activiteiten 2004

30-01-2004 Lezing AvB: Nigel Thrift

08-03-2004 Rivieroevers Nijmegen, Venlo, Maastricht

05-04-2004 Bijeenkomst AvB: Welstandsnota Maastricht

10-05-2004 Architectuurcafé: Het interieur en de stad

07-06-2004 Kunst in de openbare ruimte

01-07-2004 Dag van de Architectuur. Rondleiding werk Dingemans

06-09-2004 Maastricht als voorstad van Luik?, MHAL en de 5e nota RO

04-10-2004 Debat A2 problematiek.

10-11-2004 Universiteitscampus Calatrava

13-12-2004 Recente Realisaties Jonge architecten

Activiteiten 2005

14-02-2005 A2, kansen voor de stad: Hans de Wilde, Arcadis

14-03-2005 Calatrava de campus: Leks Verzijlbergh en Jan Veugen

18-04-2005 Herstructurering Malberg: Frans Ziegler, Wijnen, Vola en Scholl

23-05-2005 De beleving van de openbare ruimte: Bakker & Bleek
 02-07-2005 Dag van de Architectuur: Reis door de tijd: Arno Meijs
 05-09-2005 Hergebruik van religieuze monumenten:
 03-10-2005 Heugemerveld: Jürgen von Brandt, Fred Humblé
 07-11-2005 Architectuurfotografie: Arjen Schmitz
 12-12-2005 Bouwen in het Limburgs Heuvelland: Jan Houwen

Activiteiten 2006

23-01-2006 Stadsvisie en identiteit van Maastricht: Jake Wiersma
 20-02-2006 Ambities en frustraties op het gebied van ruimtelijke ordening en architectuur in Maastricht:
 Rein Geurtsen, Jan Bolk
 20-03-2006 Visie hotels in Maastricht: Harrie Beaumont, Rino Soeters, Benoit Wesly
 24-04-2006 Wat moet TOPOS willen zijn: Harold van der Sluys
 24-06-2006 Kom mee op verboden terrein! Excursie
 11-09-2006 Maankwartier Heerlen: Michel Huisman
 11-10-2006 Gemeenteflat versus A2-project: Wim Hazeu, Anita Blom, John Wevers
 20-11-2006 Prijsvraag Mosae Ponte Maastricht
 11-12-2006 Multiculturele samenleving en stadsbeeld: Wilfried van Winden, Katja Heid

Activiteiten 2007

15-01-2007 De stad als strijdtoneel: Nico Nelissen
 22-01-2007 De stad als herontwerp: Ashok Bhalotra
 12-03-2007 Werk en inspiratie van Theo Teeken
 10-04-2007 Belvédère Maastricht het ontwerpproces: Frits Palmboom, bOb van Reeth, Michael van Gessel
 08-05-2007 Belvédère Maastricht: Frits Palmboom, bOb van Reeth, Michael van Gessel
 24-06-2007 Dag van de architectuur: busrit Sittard, Hasselt
 25-06-2007 Zorg in de stad; spreiding van zorglocaties over de stad:
 08-09-2007 Open Monumentendag:
 10-10-2007 Ontdichting:
 10-11-2007 Het interieur:
 12-12-2007 Welstandsvrij bouwen in het Heuvelland:

Bijlage 2. Voorbeeld TOPOS Nieuwsbrief

Maastricht, 08 november 2010.

Beste allemaal,

Op **maandagavond 15 november 2010** vindt de negende bijeenkomst van TOPOS in het jaar 2010 plaats en wel in Coffeelovers De Annex/ Zicht op Maastricht, Plein 1992 te Maastricht. Het thema van de avond is: **'Hoe experimenteel is experimenteel bouwen?'**. De sprekers zijn **Ineke Hulshof van Hulshof Architecten (Delft)** en **Peter de Bruin van Dynamo Architecten (Utrecht)**. Onder leiding van de voorzitter van TOPOS zal na afloop van de inleidingen een discussie met de zaal plaatsvinden. Het belooft een bijzonder boeiende bijeenkomst te worden met originele benaderingen van de (ver)bouwopgave. De bijeenkomst begint om 20.00 uur, maar u bent welkom vanaf 19.30 uur.

Over Hulshof Architecten

Ineke Hulshof

Woonmarkt Pretorialaan

De Dichterlijke Vrijheid

Ineke Hulshof is architect bij Hulshof Architecten. Zij is voorzitter van Delft Design en kwartiermaker voor de Blauwe Toren met WeSD. Zij is sinds 1981 als ontwerper actief voor gebruikers in verschillende vormen; van woongroepen tot collectief opdrachtgeverschap. Projecten zijn De Dichterlijke Vrijheid in Spangen, Rotterdam en Terbregse.nl. In Delft de Gecroonde P en de Oliemolen. Hulshof Architecten staat onder leiding van Ineke Hulshof en bestaat uit vier enthousiaste architecten, ervaren technisch tekenaars en aspirant architecten. Er is bewust gekozen voor het werken in projectteams. Binnen de teams vindt een uitwisseling van ervaring en kennis plaats, wat de kwaliteit van het ontwerp verhoogt. Zo combineren ze voor elk project een kritische analyse van bestaande architectonische en stedenbouwkundige ontwerpen met een vernieuwende, probleemoplossende aanpak. Het bureau kiest tijdens het ontwerp- en bouwproces bewust voor een structuur waarin alle betrokkenen samenkomen. Hulshof Architecten heeft zich ontwikkeld tot een bureau met een veelzijdige ontwerppraktijk. Duurzaamheid speelt in al het werk een leidende en vanzelfsprekende rol. Met de invloed van de gebruikers wordt een grote mate van duurzaamheid gerealiseerd. In het werk staat de gebruiker centraal, al vanaf 1981 wordt met bouwgroepen, huurders en kopers, gewerkt aan de eigen ontwikkeling van woon- en werkruimten. Met het project De Dichterlijke Vrijheid in Rotterdam zijn diverse prijzen gewonnen. Met een innovatieve aanpak voor de vernieuwing van de Pretorialaan, Afrikanerwijk in Rotterdam, werd in april 2010 de Gouden Vondst gewonnen en is een bijdrage in het kader van het innovatieprogramma Mooi Nederland toegekend. Na een korte introductie zal ingegaan worden op de vernieuwende aspecten van de beide hierboven genoemde projecten. De ontwikkeling van een Nieuwe Woonmarkt voor de Pretorialaan zal gebruikt worden om de kansen voor de bestaande stad en het particulier opdrachtgeverschap te verkennen. Bouwgroepen en Collectief

Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) zijn woorden die veel vragen oproepen en vaak nog niet goed begrepen worden. In haar presentatie wil Ineke Hulshof duidelijk maken dat samen met de uiteindelijke gebruiker bouwplannen maken diverse kansen biedt: meer kwaliteit voor minder geld en (her)ontwikkelen van braakliggende bouwlocaties en leegstaande gebouwen in de stad. Als de gezamenlijke doelen voorop staan en met goede informatie in een transparant, dus voor iedereen goed te volgen, proces, blijkt CPO meer voordelen dan nadelen op te leveren. Voor en met bewoners, je zou zeggen het kan niet beter. Architecten moeten daartoe hun gebruikelijke werkwijze aanpassen en zich dienstbaar gaan opstellen. Niet de arrogantie van de vormgever, maar het maakbaar maken van verbeeldingen is leidraad. Kennis moet gedeeld worden en voorbeelden moeten aangedragen en verbeterd worden: het wordt slimmer, gemakkelijker en sneller. Zie voor meer informatie www.hulshof-architecten.nl

Over Dynamo Architecten

De eerste samenwerking van de oprichters van Dynamo Architecten (Edo Keijzer en Peter de Bruin) vond plaats in 1992 in het Bauhaus te Dessau. ‘Gegründet’ in het voormalige Oost-Duitsland vonden zij het internationale woord ‘Dynamo’ een passende naam voor het bureau. Niet statisch, maar een naam die ook beweging, energieomvormend en voorwaarts inhoudt! In hun beleving is het ontwerpproces de architectuur (dynamo) en het plan het product (stroom). Het ontwikkelen van het ontwerp in de tijd is het rijpingsproces. Dit stappenplan is nodig om van het idee een volwaardig product te kunnen maken. Dynamo Architecten is werkzaam in de zorg-, restauratie-, renovatie-, woningbouw- en utiliteitssector. Ons uitgangspunt hierin is de dynamiek tussen opdrachtgever, adviseurs en architect. Juist deze samenwerking (gesloten kring) brengt zowel het voorbereidingsproces, als het eindproduct op een hoger niveau (stroom gaat vloeien). Een helder en inzichtelijk voorbereidingsproces geeft de opdrachtgever de maximale invloed op zijn of haar project. Hun technische achtergrond en ervaring maken de vertaalslag tussen architectuur en product tot een eenduidige voortzetting van het proces. In de lezing van Peter de Bruin wordt ingegaan op het project NDSM-Kunststad Amsterdam: de eerste overdekte stad van Nederland. Het gebouw biedt onderdak aan 10.000 m² atelierruimte, een jongerencluster met skatepark en evenementenruimte, zowel binnen als buiten. De Scheepsbouwloods maakt onderdeel uit van het Rijksmonument NDSM-werf te Amsterdam. Het project is een particulier initiatief van ex-krakers en wordt vanuit de gemeente Amsterdam ondersteund als zijnde ‘Broedplaats (voor de kunsten)’. De huurders hebben zichzelf verenigd middels de Stichting Kinetisch Noord. Zij zijn zelf regulerend: van gebouwbeheer tot huurpenningen. Tegen de achtergrond van dit project, wordt in meer algemene zin ingegaan op vragen als: Kan ik in mijn woning of wijk werken? Hoe ziet werken er in de toekomst uit? Hoe kan ik mijn eigen woning en woonomgeving zelf bepalen samen met mijn buren? Waar vindt een mix van wonen en werken plaats? Hoe gaat men in gemeenten om met Collectief Particulier Opdrachtgeverschap? Zie voor meer informatie www.dynamoarchitecten.nl

René Daniëls 40 jaar stedenbouwer

Op 25 november 2011 viert de stedenbouwer René Daniëls zijn 40 jarig jubileum. Deze stedenbouwer werkte onder andere bij de gemeente Maastricht, waar hij verantwoordelijk was voor plannen in de binnenstad en ook aan de rand van de stad. Hij is jarenlang directeur geweest van het in Maastricht gevestigde Buro 5, waarvan hij momenteel nog adviseur is. Om dit jubileum luister bij te zetten, wordt op 25 november in AINSI te Maastricht een symposium georganiseerd om een Tussenbalans op te maken over de status van de stedenbouwer in de huidige ruimtelijke praktijk. Als sprekers zullen optreden de architecten en stedenbouwers Jeanne Dekkers, Matthijs de Boer, Peter Vermeulen en René Daniëls zelf. Aan het einde van de bijeenkomst zal het boek worden uitgereikt: **‘René Daniëls: stedenbouwer in hart en nieren’**. Geïnteresseerden in de bijeenkomst en/of de publicatie kunnen dit kenbaar maken aan het volgende e-mailadres: helenronner@wanadoo.nl

Wijziging Wet op de architectentitel

De Wet op de architectentitel wordt per 1 januari 2011 omgevormd tot een krachtiger kwaliteitsinstrument, daardoor loopt Nederland niet meer achter op de vakbekwaamheidseisen die in direct omringende landen aan architecten worden gesteld. België, Duitsland, Engeland en Frankrijk kennen eveneens een verplichte beroepservaringperiode. De wenselijkheid en noodzaak van een beroepservaringperiode wordt breed gedragen door zowel opleidingsinstituten als beroepsorganisaties. De wijziging van de Wet op de architectentitel heeft met name betrekking op toekomstige generaties architecten, stedenbouwkundigen, tuin- en landschapsarchitecten en interieurarchitecten. Onder het voorbehoud dat de wijziging van de wet in 2011 van kracht wordt, zal de verplichting tot het doorlopen van een beroepservaringperiode vanaf 2012 gaan gelden. Er zal ook een overgangperiode worden opgenomen.

Bij- en nascholing architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten en interieurarchitecten

De Wet op de architectentitel verplicht verder dat architecten, stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten en interieurarchitecten, ingeschreven in het Architectenregister, hun vakkenis op peil te houden door jaarlijks tenminste 16 uur aan passende bij- en nascholing te besteden. De betreffende persoon kan dit op eigen wijze invullen en dient de opdrachtgever hierover desgevraagd te informeren. Degenen die niet langer beroepsmatig werkzaam zijn en als zodanig geregistreerd staan, zijn vrijgesteld van bij- en nascholingsplicht. Door een werkgroep onder voorzitterschap van Prof. dr. Nico Nelissen wordt momenteel gewerkt aan een nadere regeling bij- en nascholing, waarin staat aangegeven welke activiteiten als passende bij- en nascholing zijn aan te merken.

Programma TOPOS 2010

Het programma van TOPOS richt zich in 2010 op de belangrijke transformaties in Maastricht op demografisch, stedenbouwkundig, architectonisch, bouweconomisch en (volks)huisvestelijk gebied. De stad verkeert in een belangrijk transformatieproces. Binnen het beperkte grondgebied van de gemeente is sprake van een groot aantal partijen die claims leggen op de ruimte, zowel de particuliere als de publieke ruimte. De aantrekkelijkheid van de stad heeft te maken met de landschappelijke ligging, de kenmerkende stedenbouwkundige structuur, het rijke culturele erfgoed en de zorgvuldige inpassing van hedendaagse architectuur in het stedelijk weefsel. Door zich wijzigende demografische en sociaaleconomische omstandigheden is er sprake van wisselende animo en wisselende partijen die bij (bouw)initiatieven de leiding nemen. Hier en daar wordt gesproken van ‘krimp’. Veelal wordt dit verschijnsel als pejoratief gezien. Er worden doemscenario’s gepresenteerd in de hoop en veronderstelling dat (meer) ruimte wordt gelaten voor krachten die ontwikkelingen kunnen stimuleren. De gedachte is echter, dat krimp ook anders kan worden geïnterpreteerd, namelijk als het terugbrengen van hyperactiviteit tot ‘normale’ proporties. Zogeheten krimp biedt nieuwe en andere kansen. Het doel van het jaarprogramma is om dit nadere te ontrafelen, om dit vraagstuk uit te diepen en van verschillende kanten te bekijken, als ook te illustreren op verschillende aspecten verband houdend met architectuur, stedenbouw en landschap. Met dit jaarprogramma beoogt TOPOS actief bij te dragen aan opinievorming over deze voor de stad zo belangrijk verschijnselen. In Maastricht spelen de komende jaren buitengewoon belangrijke onderwerpen, zoals de ondertunneling van de A2, de bouw van Belvédère, de herbestemming van religieus en industrieel erfgoed, de toekomst van de parochiewijken, de zorg voor het jonge bouwkundige erfgoed, de ecologische grondslagen van bouwen en wonen, de huisvesting van studenten, de samenhang tussen bebouwing en landschap, enzovoort. Naast aandacht voor de lokale vraagstukken, wil TOPOS aandacht besteden aan ontwikkelingen op nationaal en internationaal niveau die voor de architectuur, stedenbouw en landschap van Maastricht van groot belang zijn.

JAARPROGRAMMA 2010

25 JANUARI 2010

Crisis in corporatieland

22 FEBRUARI 2010

Maastricht:
van groei in kwantiteit
naar groei in kwaliteit?

22 MAART 2010

Herstructurering van
Maastricht-West

19 APRIL 2010

De geheime agenda
van de A2 tunnel

17 MEI 2010

Muziek in de timmerfabriek

14 JUNI 2010

Het tweede leven
van de architectuur

20 SEPTEMBER 2010

Duurzaam bouwen:
het creëren van
nieuwe kwaliteiten

18 OKTOBER 2010

Victor de Stuersprijs:
Oeuvreelezing

15 NOVEMBER 2010

Hoe experimenteel is
experimenteel bouwen?

De bijeenkomsten van TOPOS vinden plaats in de Coffeelovers De Annex /
Zicht op Maastricht, Plein 1992 te Maastricht.
De lezingen beginnen om 20.00 uur. Vanaf 19.30 ontvangst met koffie.
Na afloop van de bijeenkomst is gelegenheid tot onderlinge contacten.

www.toposmaastricht.nl

Sponsors

De activiteiten van TOPOS worden mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van:

- Stimuleringsfonds voor Architectuur (Sfa)

- Gemeente Maastricht

- Architecten aan de Maas Maastricht – Rotterdam

- Architectenbureau Jo van de Staay Maastricht

- Van de Hoek - Coenegracht – Kromwijk Architectuur Stedenbouw Landschap Maastricht

- iNeX Architecten Maastricht

- SATIJNplus Architecten Born

- Romaes Maastricht

www.romaes.nl

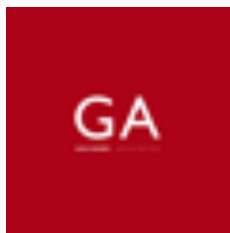
- Formani Holland

- Frencken Scholl Architecten Maastricht

- Gulikers Architecten

- Continu, Detachering en Werving & Selectie

Nieuwe sponsors

Wilt u ook sponsor van TOPOS worden? Neem contact op met de voorzitter Prof. dr. Nico Nelissen n.nelissen@xs4all.nl

Website

Onze website www.toposmaastricht.nl wordt momenteel aangepast. U kunt er wel al een en ander lezen over ons programma 2010, en ook over onze strategie, ons bestuur, onze Programmaraad, onze sponsors enzovoort.

Berichten voor de Nieuwsbrief

Berichten voor de Nieuwsbrief toesturen aan n.nelissen@xs4all.nl

De redactie houdt zich het recht voor om bijdragen te plaatsen en/of in te korten.

Maastricht, 08 november 2010.

De voorzitter van het Bestuur, Prof. dr. Nico Nelissen

De voorzitter van de Programmaraad, Ir. Bas van der Pol

Bijlage 3. Voorbeeld reminder

Bijlage 4. Affiche

TOPOS

Architectuurcentrum Maastricht
JAARPROGRAMMA 2010

25 JANUARI 2010 + Crisis in corporatieland

Wat is de huidige taak, rol en organisatie van woningbouwcorporaties? Met welke dilemma's worden ze geconfronteerd? Hoe ziet de toekomst van woningcorporaties eruit? Moeten ze een andere koers gaan varen? Welke rol spelen zij nu en in de toekomst op de woon- en leefomgeving in Maastricht?

22 FEBRUARI 2010 + Maastricht: van groei in kwantiteit naar groei in kwaliteit?

Wat zullen de gevolgen zijn van de voorspelde krimp? In hoeverre zal er in Maastricht ook sprake zijn van krimp? Voor welke keuzes staan we met het oog op de ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkeling van de stad? Moeten ruimtelijke plannen worden bijgesteld als gevolg van de verwachte krimp? Bieden krimp en ontstichting nieuwe kansen voor het woon- en leefmilieu in Maastricht?

22 MAART 2010 + Herstructurering van Maastricht-West

In Maastricht West is een begin gemaakt met vernieuwing van de naoorlogse 'Parochiewijken' Caberg, Malpertuis en Malberg. Wat zijn de doelstellingen achter dit vernieuwingsproces? Hoe verbouwen deze zich tot de waardvolle stedebouwkundige structuur en naoorlogse architectuur? Wat is de rol en betekenis van het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime in deze? Welke partijen zijn bij dit proces betrokken? Hoe komen de plannen tot stand?

19 APRIL 2010 + De geheime agenda van de A2 tunnel

In 2010 wordt in Maastricht begonnen met de realisatie van de onder-tunneling van de A2 stadsdruifweg. Een consortium van o.a. Strukton, Buitendijk, Arco, West 8 landschaparchitecten en Kunst & Architectuur heeft de aanbesteding gewonnen met het plan 'De Groene Loper'. Wat is de betekenis van dit plan voor de omliggende wijken? Welke kansen zijn er voor deze wijken? Hoe zal het leven in deze wijken zijn gedurende de periode van de aanleg van de tunnel?

17 MEI 2010 + Muziek in de timmerfabriek

De Timmerfabriek, en het omliggende gebouwenensemble, gelegen in het zogeheten Belvédère-gebied, is een zeer belangrijk voorbeeld van vroeg industrieel erfgoed in Nederland. Momenteel is de gemeente Maastricht in samenwerking met culturele instellingen en private partijen bezig deze gebouwen te herontwikkelen als cultuurbuurt waarin vooral muziek en theater een onderdak gaan vinden. Wat is de cultuurhistorische waarde van dit gebouwenensemble? Hoe wordt daarmee rekening gehouden bij de planontwikkeling? Welke functies lenen zich wel en welke niet voor dit gebouw?

14 JUNI 2010 + Het tweede leven van de architectuur

Maastricht is rijk aan zogeheten 'jonge monumenten': gebouwen van hoge architectonische en historisch-maatschappelijke kwaliteit die nog niet oud genoeg zijn om nu officieel als rijksmonument benoemd te worden. Veel van deze jonge monumenten worden met succes of onvoldoende aanpassing bedreigd. Welke transformaties van jonge monumenten zijn mogelijk en wenselijk? Welke rol speelt de architect daarbij? Wat zijn daarvoor de inspiratiebronnen?

20 SEPTEMBER 2010 + Duurzaam bouwen: het creëren van nieuwe kwaliteiten

Nu de wereldbevolking het aantal van 7 miljard heeft bereikt, vormen diverse gelijkijdige en onderling samenhangende crises een token dat de grenzen van wat de aarde en de mensheid aan kan, zijn bereikt. Duurzaamheid is in deze de toverformule. Maar wat houdt dit in de praktijk in? In hoeverre wordt er al duurzaam gebouwd? Welke inspirerende voorbeelden zijn er? Wat wordt in deze van architecten en van andere betrokken partijen verwacht?

18 OKTOBER 2010 + Victor de Stuersprijs: Oeuvreelezing

Wim van den Bergh's uitgebreide carrière waarin hij het vak van architectuur vanuit diverse invalshoeken heeft benoemd, maakt hem de man bij uitstek die de tijdloze rol van de architect in het komen en gaan van tijdsgebonden crises en maatschappelijke veranderingen kan analyseren.

15 NOVEMBER 2010 + Hoe experimenteel is experimenteel bouwen

In Maastricht worden, ten gevolge van de vergrijping, betrekkelijk veel seniorenwoningen gebouwd. De vele opslingsituaties in de stad zorgen echter ook voor een constante instroom van vaak creatieve en intelligente jonge mensen. Hebben trekken veel van deze jongeren na hun opleiding en tijdens de gestructureerde weg uit de stad, is de Maastrichtse woningvoorraad afgestemd op de nieuwe creatieve klasse? Welke verlangens leven bij deze groepen? Zijn bouwexperimenten op dit gebied mogelijk en wenselijk? Welke rol spelen architecten hierbij?

De bijeenkomsten van TOPOS vinden plaats in de Coffeelovers De Annex / Zicht op Maastricht, Plein 1992 te Maastricht.
De lezingen beginnen om 20.00 uur.
Vanaf 19.30 ontvangst met koffie.
Na afloop van de bijeenkomst is gelegenheid tot onderlinge contacten.
De entree is gratis.

zie ook: toposmaastricht.nl

voor contact met TOPOS: n.vanbelle@topos.nl
TOPOS ontvangt financiële bijdragen van:

Stimuleringsinstelling voor Architectuur (StiA)

Architecten aan de Maas
Maastricht - Rotterdam

Architectenbureau J. van der Stuy
Maastricht

Van der Hoeek - Coenegracht - Kromwijk
Architectuur Stedenbouw
Landschap Maastricht

Itax Architecten
Maastricht

SATUplus Architecten
Bum

Romaes Vastgoedontwikkeling
Maastricht

Formant Holland
Maastricht - Airport

Bijlage 5. Kerstkaart

JAARPROGRAMMA 2010

25 JANUARI 2010 Crisis in corporatieland

22 FEBRUARI 2010 Maastricht: van groei in kwantiteit naar groei in kwaliteit?

22 MAART 2010 Herstructurering van Maastricht-West

19 APRIL 2010 De geheime agenda van de A2 tunnel

17 MEI 2010 Muziek in de timmerfabriek

14 JUNI 2010 Het tweede leven van de architectuur

20 SEPTEMBER 2010 Duurzaam bouwen: het creëren van nieuwe kwaliteiten

18 OKTOBER 2010 Victor de Stuersprijs: Oeuvreelezing

15 NOVEMBER 2010 Hoe experimenteel is experimenteel bouwen?

De bijeenkomsten van TOPOS vinden plaats in de Coffeelovers De Annex / Zicht op Maastricht, Plein 1992 te Maastricht.
De lezingen beginnen om 20.00 uur. Vanaf 19.30 ontvangst met koffie.
Na afloop van de bijeenkomst is gelegenheid tot onderlinge contacten.

www.toposmaastricht.nl

Bijlage 6. Enkele artikelen uit kranten

woensdag, 19 mei 2010

Nog meer industrieel erfgoed

Maastricht heeft nog een aantal industriële relictten in zijn stadscentrum. Aan de Maas ligt het krakersbolwerk Landbouwbelaag en daarnaast de voormalige timmerfabriek van de Sphinx, met zijn toonzaal, kantoren en magazijnen. De Timmerfabriek moet cultureel centrum worden. Architect Ger Rosier zei maandag bij architectuurcentrum TOPOS zo veel mogelijk het oorspronkelijke gebouw intact te willen laten. Maar dat is niet zo eenvoudig als je zes

filmzalen voor Lumière (dozen in een doos) moet inplanen. De Timmerfabriek wordt een mengeling van de huidige gebouwen, aangevuld met nieuwbouw. En dat alles rond een centrale *cour*, zoals eerder al bedacht door NN Architecten uit Eindhoven. Het Landbouwbelaag valt op door de markante metalen kranen waarmee ooit schepen werden geladen, veel graffiti en mooie stenen gebouwtjes. De planvorming is nog embryonaal.

woensdag, 19 mei 2010

‘Industrieel’ winkelen als kans

Op het Sphinxterrein in Maastricht staat een aantal prachtige gebouwen al jaren te wachten op een nieuwe bestemming. Chelsea Market in New York zou een inspiratiebron kunnen zijn. Waarbij meteen lessen getrokken moeten worden uit het fiasco van Mosae Gusto.

door Joos Philippens

Als je vanaf de Sint-Pieterberg over Maastricht kijkt, zie je de bekende toeristische trekpleisters. Maar ook een groot, wit blok: het Eiffelgebouw. Als je zou wonen in dat Eiffelgebouw, heb je ook een magistraal uitzicht over de Maastrichtse historische skyline. De stad heeft met het terrein van de voormalige Sphinxfabriek, dat nog net binnen de stadspoorten ligt, goud in handen. Je loopt zo de binnenstad in. Oude loodsen zijn er geloopt, maar naast het Eiffelgebouw staan nog de waardevolle moulureur-

gebouwen. Industriële bouwwerken waar de muren werden gemaakt voor het aandeelwerk. De crisis heeft de planmakers flink verzaagd, maar dat kan ook voordelen hebben. Zo is de geplande nieuwbouw (woningen) uigeeend, waarmee de projectontwikkelaars een goed wilden verdienen. Nu ligt de focus op het Eiffelgebouw. De uitstraling daarvan moet de plannen op het hele terrein weer in de lift krijgen. Wat kan je met het Eiffelgebouw? Het is gigantisch groot, dus veel.

De plannen: een immense parkeergarage eronder, op de begane grond een trekker à la MediaMarkt en op de bovenverdiepingen

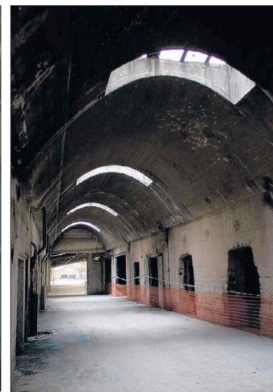
Het opzettelijk 'industriële' gelaten

gen woningen en creatieve bedrijven. Voor de zo mogelijk nog fraaiere moulureurgebouwen bestaan nog geen concrete plannen. Behalve de gedachte om daar straks een soort overdekte bazaar te maken. Aan dat laatste moest ik denken toen ik recent in New York stuurde op de Chelsea Market. Om het beeld te schetsen: je loopt een oude broodfabriek in, en aan een lange gang liggen winkeltjes. Allemaal specialiteiten. Omdat het zo leuk is een korte opsomming: drie

winkelcentrum Chelsea Market in New York.

(bakker)bakkerijen, twee restaurants, Thaise kruidenier, koffiezaak, melkzaak, viswinkel, luxe meeneemmagazijnen, chocolaterie, soepenspecialzaak, bloemenwinkel, ecovriendelijke producten, ambachtelijke slagerij. Eigenlijk is Chelsea Market het gedroomde Mosae Gusto. Deze vermarkt onder Mosae Forum had vergelijkbare prestaties, maar Flop te Dordrecht: missen heel Zuid-Limburg. Was er weinig behoefte aan? Als je de Chelsea Market inloopt,

is het eerste wat je denkt: 'Wow'. Geen gelijk winkelcentrum, zoals je in Strada, Heerlen, Maastricht, Eindhoven, Zwolle en ongewild ook Heerenveen ziet. Nee, het is nadrukkelijk een fabriek. Met opzettelijk industriële lampen, grote metalen platen met industriële schroeven, reuze wanden. De hoogwaardige winkeltjes zorgen voor bedrijvigheid, maar niet die van het soort 'we schuilen als vissen in het blik door de Grote Staar'. De consequent volgehouden for-

Leegstaande hal op het Sphinxterrein.

foto Johannes Timmermans

mule zorgt voor het succes. Mosae Gusto had ook de afzet tot succes, met 2,5 miljoen bezoekers. Maar helaas: er moest een supermarkt in en de entree via een roltrap bood zicht op een tochtige, kale ruimte. Geen 'Wow', maar 'Tjee, wat is dit'. Terug naar het Sphinxterrein. Hier liggen gebouwen die het in zich hebben om de eigen variant van Chelsea Market te herbergen. Maar Maastricht is toch niet te vergelijken met New York? Klopt volledig. New York is gigantisch, maar vlak Maastricht niet volledig uit. Onze stad trekt jaarlijks miljoenen bezoekers. New York heeft trouwens onbebouwde winkels en de Chelsea Market moet het grotendeels 'gewoon' hebben van de welgestelde buurt waarin het winkelcentrum ligt. De bovenverdiepingen van het gebouw huisvesten ook nog eens allerlei bedrijven, waar werknemers tussen de middag of op weg naar huis nog even lekkere verspreiden. Mosae Gusto? was te veel een com-

promis. Chelsea Market leert dat half werk geen optie is voor het Sphinxterrein. MediaMarkt als buur? Mwah, is dat de uitstraling die je wilt? Zo bezien biedt het Chelsea Market-model Maastricht kansen. Hoogwaardige woningen en creatieve bedrijven op het Sphinxterrein, met zo'n winkelcentrum erbij? Je entree win-win voor een stad die meer hoogopgeleiden aan zich wil binden. Je moet wel durven.

UITSTEL Meer tijd voor besluit over Bassinbrug

Tram niet voor 2014

door **onze verslaggever**

MAASTRICHT - De tramlijn van Hasselt naar Maastricht rijdt niet voor 2014. België heeft meer tijd nodig om enkele knelpunten bij Hasselt op te lossen. Voor de koppeling Bassin-Timmerfabriek hoeft uitstel niet ongunstig te zijn, vindt de gemeente Maastricht.

De tramlijn Hasselt-Maastricht is een ingewikkeld project en dat heeft al diverse keren tot vertraging geleid. Eerder werd verwacht dat de tram in 2012 zou rijden.

De financiering is sinds vorig jaar wel rond: Vlaanderen investeert vijftig miljoen euro, Nederland 32 miljoen.

Aan Maastrichtse kant is het voornaamste besispunt nog de route. Daarover zou aanvankelijk al begin 2009 beslist worden, maar de gemeenteraad zou nu dit jaar de knoop moeten doorhakken: vanaf de Boschstraat via de Markt of via de Maasboulevard naar de Wilhelminabrug.

De tweede variant is ambtelijk beoordeeld als het meest gunstig. Onder meer omdat het Markttracé het nemen van enkele smalle bochten betekent en de bovenleidingen zouden het historische stadsgezicht verstoren.

De Maasboulevard-route is eenvoudiger te maken, en het argument is dat de afstand van de haltes tot het directe stadscentrum (Markt/Vrijthof) te voet gemakkelijk te overbruggen is.

Nadeel van de Maasboulevard-route is dat de tram over de Bassinbrug rijdt. Daarmee wordt de gewenste koppeling van Bassinhaven met de Timmerfabriek (vooral nog) niet mogelijk.

Mocht papierfabrikant Sappi

ooit vertrekken uit de binnenstad, dan kan de tramlijn via het Sappiterrein gaan rijden. Maar dat wordt een dure onderneming als de eenmaal aangelegde tramlijn via het Bassin later verplaatst moet worden.

Ambtenaar Peter de Ronde zei maandag tijdens een bijeenkomst van architectuurcentrum TOPOS dat het uitstel tot 2014 wat dat betreft niet zo heel slecht uitkomt. Het maakt de kans iets groter dat de brug die de oorspronkelijke Bassinhaven in tweeën deelt, gesloopt kan worden.

De plannenmakers van de Timmerfabriek zien één groot recreatief gebied voor zich, met (een terras) voor de Timmerfabriek rond de idyllische jachthaven.

Het Bassingebied zou zo een levendige ontmoetingsplek kunnen worden. Ambtenaar Paul Lambrechts: „Overdag repetities, congresses, 's middags al films en lunchconcerten op het plein.”

Sappi heeft echter al diverse keren benadrukt nog helemaal geen verhuisplannen te hebben.

Mocht de brug niet kunnen wijken, dan denkt Timmerfabriek-architect Ger Rosier eraan om de borstweringen af te breken. „Dan krijg je al een veel beter zicht op de beide Bassin-delen. Trouwens: zo'n brug heeft niet alleen nadelen, ze zorgt ook voor veel publiek langs de Timmerfabriek.”

Architectuur Maastricht tobt over hergebruik van het oude fabriekscomplex van Regout

De bakermat van Nederlands industrie

Hergebruik is dit weekend het thema van de Dag van de Architectuur. Is erfgoed nog betaalbaar? Maastricht buigt zich over de bakermat van Nederlands industrie.

Door onze correspondent

PAUL VAN DER STEEN
MAASTRICHT, 26 JUNI. Vanzelf ging het niet. Volgende week stemt de Maastrichtse gemeenteraad na jarenlange discussie waarschijnlijk in met herbestemming van de Timmerfabriek van Regout (later Sphinx) tot cultuurverzamelgebouw. Vooral de kosten zorgden voor twijfel. Bijna veertig miljoen euro, is dat niet erg veel?

De oppositie is nog niet overtuigd. Voor veel minder kunnen toekomstige gebruikers als het filmhuis Lumière en de Toneelgroep Maastricht op hun huidige plekken blijven. De miljoenen kunnen dan worden besteed aan zorg en armoedebestrijding. Maar wethouder Jacques Costongs ziet niet herbestemming van de Tim-

Bijna veertig miljoen euro, is dat niet wat erg veel geld?

merfabriek als een strategische keuze die bijdraagt aan het vestigingsklimaat van de stad, waarvan uiteindelijk alle inwoners profiteren. „Door zoveel instellingen bij elkaar te zetten, ontstaan cross-over-effecten. Bovendien komt er in het complex een middelgrote zaal, die heeft de stad nog niet.”

De Timmerfabriek maakt deel uit van een veel groter gebied aan de noordkant van de Maastrichtse binnenstad. Petrus Regout, handelaar in aardewerk, glas en kristal, zag door de Belgische Opstand na 1830 zijn aanvoer stokken en nam de productie maar zelf ter hand. Het was het begin van een waar imperium en feitelijk ook het startschot voor de industrialisatie van Nederland.

Tot voor kort werd in de verouderde bedrijfspanden gewoon gewerkt. Dat stopte toen de gemeente sanitairfabrikant Sphinx uitkocht voor 45 miljoen euro. Dat geld werd besteed aan de vestiging op een modern bedrijventerrein aan de rand van Maastricht en een sociaal plan voor de werknemers die door automatisering overbodig werden. Vorig jaar trok moederbedrijf Sanitech alsnog de stekker uit het nieuwe bedrijf. Een rendabele bedrijfsvoering bleek on-

Foto's van Regouts voormalige fabriek te Maastricht, van binnen en buiten bekeken Foto's Chris Keulen

mogelijk: de hele verhuizing zou gebaseerd zijn op rekenfouten.

't Groot febrük (de grote fabriek), de acht hectare terrein die de gemeente overnam, herinnert nu dus aan een afgesloten hoofdstuk. „De waarde van de gebleven gebouwen zit hem in het geheel”, zegt Wim Mes, voorzitter van de Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg. „Het is een staalkaart van fabrieksarchitectuur. Van het alleroudste is weinig bewaard behalve enkele gewelfkelders. Verder is alles terug te zien: uit België overgewaarde bouwstijlen uit 1875-1885, de eerste toepassingen

van beton begin twintigste eeuw, de overschakeling van stoom en gas op stroom in de elektriciteitscentrale en de functionalistische architectuur van het Eiffelgebouw uit 1929.”

Met name dat 33 meter hoge en bijna tweehonderd meter lange gebouw roept in Maastricht, verweerd met veel aalbaarde monumenten, gemengde reacties op. In de regionale krant noemen inwoners het vaak als lelijkste plek van de stad. Dat heeft wellicht ook te maken met de slechte naam van werkgever Regout. Misstanden in de Maastrichtse fabrieken leidden

mede tot de nationale regelgeving op het gebied van kinderarbeid. Wethouder Costongs vertelt hoe ook in PvdA-gelederen de weerstand verdween door historisch onderzoek. „Eerst mocht er niets vernoemd worden naar Regout, zes jaar geleden een steegje, nu mag het ook iets groters worden.”

Het nieuwe cultuurverzamelgebouw vormt met de rest van het Sphinx-complex het Belvédère-project, stadsvernieuwing van 125 hectare. Een van de drie private partijen, ING Real Estate, trok zich daaruit onlangs terug. Maastricht vertrouwt desondanks op

een goede afloop. Costongs: „Gezien de ligging zo dichtbij het centrum moet het lukken.” En als het langer duurt, kan het publiek beter kennis maken met het complex. Zo zijn er plannen om in het Eiffelgebouw voor een tijdelijke expositieruimte van de collectie van museum FRAC Nord Pas de Calais, dat wordt verbouwd.

„Voor een definitieve bestemming is een combinatie van wonen en winkels het makkelijkst”, zegt Guid Bartholmé, directeur van de wijkontwikkelingsmaatschappij Belvédère. „Maar dat is te simpel voor een markant pand als De Eif-

fel.” Hij hoopt op een culturele bestemming, ook kan een nieuwe tramlijn door het gebouw rijden.

Maar een klus wordt het sowieso. Niets is standaard in de oude fabrieksgebouwen, en hergebruik vraagt ingrepen die deskundigen in monumentenzorg pijn doen. Bartholomé: „In de Timmerfabriek zitten prachtige, ijzeren panelen, die geven het gebouw sfeer. Maar waar het filmhuis moet komen, ontnemen ze het zicht op het doek. Er moeten er vier uit, overleg daarover kost zo een half jaar. Want doe je het onzorgvuldig dan help je het hele gebouw om zeep.”

